

Rafał Bobrek, Monika Górską

**WYSOKO POŁOŻONE STANOWISKO BIEGACZA
UROZMAICONEGO *CARABUS (HYGROCARABUS) VARIOLOSUS*
FABRICIUS, 1787 (*COLEOPTERA: CARABIDAE*) W BESKIDZIE
ŻYWIECKIM (KARPATY ZACHODNIE)**

High-altitude locality of the ground beetle *Carabus (Hygrocarabus) variolosus* Fabricius, 1787 (*Coleoptera: Carabidae*) in the Beskid Żywiecki (Western Carpathians)

Biegacz urozmaicony *Carabus (Hygrocarabus) variolosus* Fabricius, 1787 jest europejskim chrząszczem z rodziny biegaczowatych *Carabidae*. Jego wschodni podgatunek *C. v. variolosus* Fabricius, 1787 zasiedla Sudety i szeroko pojęty region karpacki – od Czech na zachodzie, przez Polskę po Ukrainę i Mołdawię na wschodzie oraz północną część Półwyspu Bałkańskiego na południu, a zachodni *C. v. nodulosus* Creutzer, 1799 zamieszkuje obszary przyległe, sięgając na zachód aż po Belgię, wschodnią Francję, Szwajcarię i północno-zachodnie Włochy, a także południowo-zachodnią część Półwyspu Bałkańskiego (Stachowiak 2012, Müller-Kroehling 2014). Chrząszcz ten uznawany jest w Europie za gatunek rzadki i chroniony jest prawem europejskim – został wymieniony w załącznikach II i IV dyrektywy siedliskowej oraz I Konwencji Berneńskiej, a status jego ochrony określony jest jako niewłaściwy (Matern et al. 2007b, EEA 2016). W kraju objęty jest ochroną ścisłą, nie figuruje jednak w czerwonej księdze (Głowaciński i Nowacki 2004) ani na czerwonej liście gatunków ginących i zagrożonych (Głowaciński 2002), choć znalazł się na liście regionalnej województwa śląskiego (Greń et al. 2012).

W Polsce biegacz urozmaicony występuje na południu kraju, a jego zwarty zasięg obejmuje góry i ich pogórza – od Sudetów na zachodzie po Karpaty, na wschodzie sięgając aż do Bieszczadów (Stachowiak 2012). Wykazywany jest także z Kotliny Sandomierskiej, a jego występowanie w pasie wyżyn jest wątpliwe i wymaga potwierdzenia (Kubisz 2004, Trzeciak 2011, Stachowiak 2012, Kołodziej et al. 2014). Większość krajowych stanowisk położona jest na wysokościach od 300 do 700 m n.p.m., choć stwierdzono go nawet na wysokości 1200 m n.p.m. (Hala Długa w Gorcach; Wojas 2008), co jest najwyższym stanowiskiem podawanym w Polsce (Stachowiak 2012) i jest uznawane za prawdopodobną górną granicę jego pionowego zasięgu (Wojas 2008). Jest to chrząszcz higrofilny, o półwodnym trybie życia, uważany za gatunek wskaźnikowy dla naturalności zasiedlanych biotopów (Matern et al. 2007a, b). Zamieszkuje przede wszystkim brzegi śródleśnych, niewielkich cieków o spokojnym nurcie i niezbyt zwartej nadbrzeżnej roślinności zielnej, zasobnych w martwe drewno, ale także porbrzeża drobnych zbiorników, kałuże, a nawet młaki położone na terenach otwartych (Kubisz 2004, Matern et al. 2007a, b, Stachowiak 2012).

Stanowisko biegacza urozmaiconego wykryto 29 maja 2016 r. na północno-zachodnich stokach Munczolika (inne nazwy: Sypurzeń, Szczawinka) w Beskidzie Żywieckim, w pobliżu Przełęczy Cudzychowej, przy granicy ze Słowacją (UTM: CV78). Zaobserwowano dwa osobniki żerujące w odległości ok. 50 m od siebie, w wypełnionych wodą koleinach na gruntowej drodze trawersującej stok, lekko opadającej na północny wschód (fot. 1). Pierwszego osobnika (samicy, fot. 2) stwierdzono w punkcie o współrzędnych 19°17'33,55" E, 49°32'3,83" N,

Fot. 1. Biotop biegacza urozmaiconego na północno-zachodnim stoku Munczolika w Beskidzie Żywieckim (fot. R. Bobrek).

Photo 1. The habitat of *Carabus (Hygrocarabus) variolosus* on the north-western slope of Munczolik Massif in the Beskid Żywiecki (photo by R. Bobrek).

Fot. 2. Samica biegacza urozmaiconego polująca na kijanki żab *Rana* sp. w wypełnionym wodą zagłębieniu na gruntowej drodze (fot. R. Bobrek).

Photo 2. The female of *Carabus (Hygrocarabus) variolosus* hunting frog's *Rana* sp. tadpoles in a small pool on dirt road (photo by R. Bobrek).

na wysokości 1251 m n.p.m. (odczytana z odbiornika GPS), a drugiego (również samicę) w punkcie o współrzędnych 19°17'35,25" E, 49°32'4,81" N, na wysokości 1249 m n.p.m. Oba polowały na kijanki żab *Rana* sp. przy brzegach niewielkich zbiorników utworzonych w koleinach, zanurzając się przy tym w wodzie i nurkując na głębokość do kilku centymetrów (fot. 2). Podczas obserwacji sporządzono dokumentację foto i video, na podstawie której zidentyfikowano pleć obu osobników. Oprócz kijanek żab, w wodzie obecne były liczne traszki górskie *Ichthyosaura alpestris* i traszki karpackie *Lissotriton montandoni* oraz kilka par ropuch szarych *Bufo bufo*. Droga, na której stwierdzono chrząszcze przebiegała przez górską, trawiastą hałą blisko ściany lasu, w miejscu zarastającym stopniowo górnoreglowym borem świerkowym. Zbiorniki w koleinach tworzyły na tej drodze połączony, drożny system, wzdłuż którego woda przemieszczała się zgodnie z nachyleniem terenu, a po około 250 m opuszczała drogę i formowała niewielki ciek spływający po zboczu.

Na podstawie dostępnych danych (Wojas 2008, Stachowiak 2012) można stwierdzić, że stanowisko wykryte w Beskidzie Żywieckim jest obecnie najwyżej położonym znanym miejscem występowania biegacza urozmaconego w Polsce i wskazuje, że w Karpatach może on zasiedlać piętro regla górnego na wysokościach przekraczających 1200 m n.p.m.

LITERATURA

- EEA 2016. European Environment Agency. Dostęp 16.06.2016. [<http://eunis.eea.europa.eu/species/196425>].
- GŁOWACIŃSKI Z. (Ed.). 2002. Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (Eds.). 2004. Polska czerwona księga zwierząt: bezkręgowce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- GREŃ C., KRÓLIK R., SZOŁTYŚ H. 2012. Czerwona lista chrząszczy (Coleoptera) województwa śląskiego. In: PARUSEL J.B. (Ed.). Czerwone listy wybranych grup zwierząt bezkręgowych. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska. Raporty Opinie 6: 37-70.
- KOŁODZIEJ Z., BILAŃSKI P., BEDNARZ Z. 2014. Biegacz urozmacony *Carabus variolosus* na Płaskowyżu Kolbuszowskim. Chrońmy Przyr. Ojcz. 70, 2: 158-163.
- KUBISZ D. 2004. Biegacz urozmacony *Carabus variolosus* Fabricius, 1787. In: ADAMSKI P., BARTEL R., BERESZYŃSKI A., KEPEL. A., WITKOWSKI Z. (Eds.). Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. T. 6. Ministerstwo Środowiska, Warszawa: 75-78.
- MATERN A., DREES C., KLEINWÄCHTER M., ASSMANN T. 2007a. Habitat modelling for the conservation of the rare ground beetle species *Carabus variolosus* (Coleoptera, Carabidae) in the riparian zones of headwaters. Biol. Conserv. 136: 618-627.
- MATERN A., DREES C., MEYER H., ASSMANN T. 2007b. Population ecology of the rare carabid beetle *Carabus variolosus* (Coleoptera: Carabidae) in north-west Germany. J. Insect Conserv. 12, 6: 591-601.
- MÜLLER-KROEHLING S. 2014. Remarks on the current situation of *Carabus variolosus nodulosus* relating to the interpretation of its Habitats Directive status, the 2013 report under that directive, and its threat level in Germany and Central Europe. Angew. Carabidol. 10: 97-100.
- STACHOWIAK M. 2012. Biegacz urozmacony *Carabus (Hygrocarabus) variolosus*. In: MAKOMASKA-JUCHIEWICZ M., BARAN P. (Eds.). Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa: 310-327.
- TRZECIAK A. 2011. Biegacz urozmacony *Carabus variolosus* Fabricius, 1787 w okolicach Dębicy na Podkarpaciu. Wszechświat 112: 310.
- WOJAS T. 2008. Biegaczowate (Coleoptera, Carabidae) Gorców. Ochr. Besk. Zach. 2: 51-101.

Summary

On 29 May 2016 exceptionally high-altitude locality of the rare carabid beetle – *Carabus (Hygrocarabus) variolosus* Fabricius, 1787 was found in the Beskid Żywiecki (Western Carpathians). Two females were seen near the border of a mountain meadow and spruce forest at 19°17'33.55" E, 49°32'3.83" N (1251 m asl) and 19°17'35.25" E, 49°32'4.81" N (1249 m asl), UTM: CV78. The beetles were hunting in small pools connected by narrow watercourse running down the slope on a mountain dirt road. To date this is the highest known locality of the species in Polish Carpathians.

Adresy autorów:

Rafał Bobrek
os. Kopernika 15/44, 34-100 Wadowice
e-mail: rafal.bobrek@gmail.com

Monika Górńska
ul. Katarzyńska 1/12, 87-400 Golub-Dobrzyń
e-mail: monikabobrek1@gmail.com

Przemysław Żurawlew, Stanisław Czachorowski, Edyta Buczyńska

MATERIAŁY DO POZNANIA CHRUŚCIKÓW (*TRICHOPTERA*) POWIDZKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO

Materials to the knowledge of caddisflies (*Trichoptera*) of the Powidz Landscape Park

Stan poznania fauny chruścików (*Trichoptera*) obszarów chronionych w Polsce jest niezadowalający. Większość parków krajobrazowych i niektóre parki narodowe nie doczekały się jeszcze żadnych badań trichopterologicznych, dotyczy to w szczególności zachodniej i środkowej części naszego kraju (Czachorowski i Majewski 2003).

Powidzki Park Krajobrazowy powołany został w roku 1998, a jego powierzchnia obejmuje łącznie 246 km². Został utworzony w celu ochrony i zachowania w znacznym stopniu naturalnego krajobrazu jeziornego, ochrony licznych stanowisk archeologicznych i zabytków architektury. Park ten znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego, w południowo-wschodniej części Pojezierza Gnieźnieńskiego (Kondracki 1998, Kosiński et al. 2000). Rzeźba terenu ma charakter polodowcowy i ukształtowana została w wyniku deglacji fazy leszczyńskiej zlodowacenia bałtyckiego. Charakteryzuje się obecnością pagórków moreny czołowej i rozległymi przestrzeniami moreny dennej. Ważnym elementem rzeźby tego obszaru jest występowanie rynien lodowcowych, które wypełniają m. in. jedne z największych